

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», м. Київ, Україна

ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ В НЕСТАНДАРТНИХ ПРОФЕСІЙНИХ УМОВАХ

Розглядаються проблеми підготовки до перекладу текстів для спеціальних цілей в нестандартних професійних умовах. Визначено особливості праці перекладача, а також інших осіб, які займаються перекладом за допомогою інформаційних технологій. Підкреслюється можливість врахування різних мовних та немовних аспектів для такої роботи.

Ключові слова: переклад, віддалена робота, іноземні мови, умови діяльності.

The authors consider translation of texts for special purposes under unusual professional conditions. The main features of translator's activities with help of information technologies are described. Various factors may be taken into account for such activities.

Keywords: translation, freelance, professional communication, foreign language, conditions for activity.

В умовах складної економічної ситуації в країні, прихованого безробіття, закриття підприємств, скорочень персоналу і заробітної плати доводиться розглядати усі можливі варіанти працевлаштування. Відомо, що непросто знайти роботу, яка поєднувала б в собі високу зарплату і зручний графік зайнятості. У зв'язку з цим зростає необхідність самостійної зайнятості фахівців, здійснення так званої, фрілансерської діяльності, тобто виконання робочих завдань, отриманих від одного або декількох територіально віддалених замовників. При цьому виконавець не підписує трудовий договір зі своїм працедавцем і є позаштатним працівником.

Можливість отримання замовлень і повернення їх в готовому виді за допомогою електронної пошти забезпечує додаткові зручності, як виконавцеві, так і замовникові. З розгортанням мережі Інтернет, появою спеціалізованого програмного забезпечення, систем управління перекладацькими проектами з'явилися додаткові можливості для віддаленої роботи перекладачів. Інтеграція у світову спільноту призводить до зростання кількості замовлень на переклад різноманітних текстів будь-якої тематики. На сьогодні вже сформувався і продовжує збільшуватись ринок лінгвістичних фріланс-послуг в Україні, Росії і країнах СНД. Із зростанням рівня правової компетентності його учасників, цей ринок усе більш відповідає вимогам законодавства, які пред'являються до підприємницької діяльності. В існуючому законодавстві, як України, так і Росії передбачаються спрощені варіанти реєстрації підприємницької діяльності, можливості вибору систем оподаткування і участі в обов'язковому соціальному страхуванні [1, с. 130]. Отже процедура співпраці українських фрілансерів, які працюють зі своїми іноземними замовниками через Інтернет з огляду на чинне законодавство може бути цілком легальною та зручною. Серед інших учасників ринку українські фрілансери завоювали репутацію дисциплінованих працівників, які завжди вчасно та з належною якістю виконують замовлення.

Подібний вид трудової зайнятості набув свого поширення відносно недавно. Але за результатами накопиченого досвіду подібної діяльності вже є різні дослідження, присвячені правовим, організаційним і суб'єктивним особливостям дистанційної (віддаленої) роботи. У цій статті розглядаються тільки деякі проблеми подібної роботи перекладача, що стосуються організації праці і збереження здоров'я.

Відомо, що діяльність перекладача пов'язана з підвищеною відповідальністю, вимагає кваліфікації, як мінімум, достатньої для успішного виконання з прийнятною якістю тих видів перекладів, за які береться або на

яких спеціалізується перекладач. Перекладацька діяльність вимагає постійної підтримки форми виконавця і забезпечення стабільно високого рівня перекладу, незалежно від несприятливих зовнішніх умов, поганого самопочуття [2]. При віддаленій роботі зростає кількість факторів, що впливають на кінцевий результат. Окрім питань, пов'язаних з пошуком замовлень, гарантією оплати праці і потребами у захисті від недобросовісних замовників, фрілансери-перекладачі зустрічаються з такими проблемами, як дефіцит спілкування, відсутність чіткого режиму зайнятості і стороннього керівництва, а також з необхідністю разом з робочими завданнями виконувати домашні роботи. Спробуємо розглянути вищеперелічені проблеми детальніше. Окрім дефіциту спілкування існують питання, пов'язані з надмірним спілкуванням. Надлишок непродуктивного спілкування виникає у разі, якщо надомний працівник під час виконання своєї роботи вимушений знаходитися в колі своєї сім'ї або в товаристві осіб, що проживають разом з ним. Адже людина в подібній ситуації розглядається в першу чергу як член родини, від якого вимагається участь у сімейних справах і розмовах. До того ж, якщо людина постійно знаходиться вдома, на неї автоматично перекладають додаткові обов'язки. Серед таких обов'язків можуть бути як необтяжливі (наприклад, очікування доставки бандеролі або приходу майстра), так і такі, що вимагають періодичної і постійної участі (наприклад, нагляд за дітьми, лежачими хворими, домашніми тваринами та інші). Принаймні, на початку фрілансерської діяльності, доводиться неодноразово пояснювати своєму оточенню про свою зайнятість, необхідність зосередитися, не відволікаючись на сторонні теми. За відсутності розуміння і підтримки з боку близьких людей досить тяжко виконувати свою роботу якісно і з дотриманням строків. Можлива і інша ситуація, коли людина проживає одна, коли не вистачає живого спілкування за наявності ділових комунікацій за допомогою електронної пошти, телефону або Skype. Проте, наявність друзів і співрозмовників в мережах, можливість

отримати дружню консультацію або навпаки самому надати допомогу, допомагають не відчувати себе ізольованим від суспільства.

Під час виконання віддаленої роботи виконавцеві окрім основного замовлення доводиться виконувати обов'язки керівника, менеджера, рекламодавця, планувальника, бухгалтера, що є непростою справою. Без нормованого робочого дня і вимогливого керівництва слід самому піклуватися про організацію свого робочого часу. Для тих, хто звик до самоконтролю і самодисципліни, дотримання режиму не завдає труднощів. Тим більше, що з'являється можливість планування робочого дня відповідно до вподобань виконавця, можливість формування графіку виконання роботи залежно від її складності і обсягів. При цьому складна і творча робота може виконуватися в години максимальної продуктивності, а технічна робота, що не вимагає концентрації і уваги - в час, що залишився. Виконавець повинен вести облік замовлень, фіксувати дані про замовлення в електронному або в паперовому виді. Наявність належним чином оформленого договору із замовником гарантує оплату виконаних перекладачем робіт. При реєстрації виконавця як індивідуального підприємця, він повинен також вести книгу обліку прибутків і витрат, оформляти і зберігати відповідні документи.

У роботі перекладача, що займається дистанційною роботою, не обійтися без графіку роботи. Після первинного ознайомлення з отриманим замовленням і попереднього визначення орієнтовного часу його виконання, інформація про замовлення вноситься в робочий графік. Своєчасне і раціональне складання графіку забезпечить виконання якісно виконаного замовлення в належний термін. При складанні робочого графіку перекладачеві не слід забувати про вихідні дні. Спочатку здається, що, знаходячись удома, в звичній і затишній обстановці, у своєму зручно організованому відповідно до індивідуальних потреб робочому просторі можна працювати усі сім днів на тиждень. Проте, через деякий час, якими б комфортними не були умови роботи, накопичується втома. Втома підступає

поступово, проявляючи себе спочатку зниженням продуктивності. Виконавцеві замовлення не слід доводити себе до стану перевтоми. Значне інтелектуальне перевантаження супроводжується виникненням симптомів стресу. Ознаками інтелектуальної втоми є неуважність, неможливість сконцентруватися на вирішенні питання, відсутність сприйняття інформації. У таких випадках потрібний відпочинок від спілкування і інформаційних джерел. Перевтома виникає після тривалого (а іноді і короткочасного) фізичного або психічного напруження. Потенційна небезпека втоми - в притуплюванні волі людини, готовності людини піддаватись власним примхам. У виконавця слабшає мотивація і з'являється бажання відкласти виконання роботи на деякий час. Така установка може привести до порушення термінів здачі замовлення і до компрометації репутації перекладача. Потрібний правильний розподіл навантажень, своєчасний повноцінний відпочинок [4]. Джерелами втоми, окрім виконуваної роботи, можуть бути і суб'єктивні обставини, наприклад, втрата надії або мети, розчарування, незадоволення або туга. Втома може виявитися несвідомим способом відходу від реальності, яка стає нестерпною. До втоми може привести і зневоднення організму. Необхідно пам'ятати, що організм часто здатний активізувати приховані резерви і здібності за умови, що людина зуміє усвідомити небезпеку втоми, перевтоми і почне боротися з ними і їх причинами. Виконуючи роботу вночі, перекладач ризикує зіткнутися з такими почуттями, як самотність, тиша, ізолюваність. Активна і цілеспрямована діяльність, вчасно зроблені перерви, не дратівлива і не відволікаюча музика - кращі способи підтримки працездатності. Монотонна, одноманітна робота сприяє розвитку смутку. І якщо при роботі в офісі працівникові тим або іншим способом не дають занудьгувати колеги, то при домашній роботі слід потурбуватися самому про поліпшення ситуації [3, с. 84-90]. Замовлення, що виконуються при віддаленій роботі, як правило, вимагають від перекладача посидючості, тривалої роботи за комп'ютером або

за робочим столом. При такій сидячій роботі виникає до того ж зорове стомлення, статична напруженість внаслідок тривалого перебування у вимушеній позі. Необхідно забезпечити проведення вихідних днів поза комп'ютером, рекомендуються прогулянки на свіжому повітрі, краще всього в парку або лісі, буде корисним виконання фізичних вправ, у тому числі фізичної хатньої роботи. Окрім вихідних днів при роботі за комп'ютером рекомендуються щогодинні перерви на 10 хвилин. Під час таких перерв принесе користь невелика розминка, підхід до вікна і чергування розглядання у вікно як близьких, так і максимально віддалених об'єктів. Корисно полежати на рівній твердій поверхні (наприклад, на підлозі) або повисіти на турніку. Окремою проблемою, що становить загрозу людям, які працюють сидячи, є поява зайвої ваги. За відсутності необхідності щодня вирушати на роботу в офіс і при цьому звертати додаткову увагу на свій зовнішній вигляд (фігуру), знаходячись удома, в безпосередній близькості від кухні і холодильника, деякі прибічники надомної роботи можуть зіткнутися з проблемою зайвої ваги. Працюючи за комп'ютером, перекладач спочатку для підвищення продуктивності і особистої винагороди за успішно виконувану роботу, а потім вже за звичкою, що утворилася, підбадьорює себе "смачненьким". Це стосується також кави і тому подібних напоїв, покликаних стимулювати робочу активність. Робочий розпорядок дня повинен враховувати перерви на обід (чаювання), з умовою, щоб під час роботи які-небудь під'їдання були відсутні.

При віддаленій роботі потрібна систематична особиста мобілізація, правильна оцінка пріоритетів, вміння самостійно налаштуватися на робочу активність за відсутності зовнішнього контролю, який раніше здійснювало керівництво. Домашня обстановка діє розслаблюючим чином, викликає небажання працювати. У такому разі можна спробувати розпочати роботу з невеликої частини матеріалу. Іноді, щоб налаштується на роботу, буває досить проглянути свій робочий графік або почати роботу під спокійну

музику. Ті, хто багато працюють за комп'ютером, можуть також стикатися з появою сонливості при виконанні роботи, яка зникає при переході на інший вид діяльності. Зняти сонливість і підвищити працездатність допоможе забезпечення яскравого освітлення на робочому місці. Допомагає і свіже повітря, тобто своєчасне провітрювання приміщення. Зберегти здоров'я і працездатність людям, що активно працюють за комп'ютером, допомагають спеціальні комп'ютерні програми. Серед таких програм ManicTime, timeEdition, Visual TimeAnalyzer, Workrave, Wakoopa, EyeLeo і багато інших. Такі програми відстежують час, що проводиться за комп'ютером, допомагають оцінити ефективність його використання і розподілу. Наприклад, програма ManicTime спостерігає за активністю працівника, запам'ятовує застосовані програми, тривалість роботи в них, завантаженість окремих днів і загальну кількість робочого часу за рік, що дає користувачеві можливість оцінити час, проведений за комп'ютером. Для підрахунку і аналізу часу призначені програми timeEdition, Ybex, Visual TimeAnalyzer, Wakoopa. Ще далі пішли розробники таких програм, як Workrave і EyeLeo. Програма Workrave піклується про захист здоров'я працюючих за комп'ютером, нагадуючи про необхідність перерв і виконання вправ для частин тіла, які потрапляють до зони ризику. За допомогою малюнків, які демонструє програма під час перерви, користувач отримує можливість виконати нескладний комплекс вправ, що допомагають профілактиці появи таких неприємних симптомів, як тунельний синдром зап'ястка, викривлення хребта, біль в шиї, зайва вага і інших. Інша чудова програма EyeLeo допомагає зменшувати напруження очей. Після нагадувань про перерви в роботі, герой програми - леопард пропонує різні вправи для втомлених очей. Як правило, в подібних програмах передбачаються можливості для індивідуального налаштування, починаючи від тривалості перерв і завершуючи режимами суворого контролю.

У цій статті розглянуті деякі чинники, що впливають на здоров'я і працездатність перекладача, який працює за комп'ютером. Успішність дистанційної (віддаленої) роботи перекладача в першу чергу залежить від бажання працювати, уміння застосовувати наявні знання і постійно піклуватися про їх вдосконалення, від психологічної стійкості, дисциплінованості і уміння діяти самостійно, за виробленим планом.

Перспективним для подальших досліджень може бути вивчення існуючого досвіду, накопиченого іншими перекладачами, що дозволить оптимізувати діяльність віддалених перекладачів та сприятиме збереженню здоров'я і працездатності.

Література

1. Ларин А.А. Правовое регулирование деятельности переводчиков-фрилансеров // Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода. Сборник научных статей. Выпуск 3. – Н. Новгород: Бюро переводов "Альба", 2013. – 212 с.
2. Мирам Г.Э. Профессия – переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
3. Огиенко В.П., Кравченко Т.В. Формирование готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности в сложных условиях в аспекте сохранения здоровья и работоспособности// Межкультурная коммуникация: теория и практика: Сборник научных трудов XIII Международной научно-практической конференции "Лингвистические и культурологические традиции и инновации" 13-17 ноября 2013 г./ Под ред. Н.А. Качалова. Томский политехнический университет. - Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2013. – 184 с.
4. Чеботарев П.Г. Перевод как средство и предмет обучения: научно-методическое пособие / П.Г. Чеботарев. – М.: Высшая школа, 2006. – 319 с.